Datum
5 juni 2026

Onderwerp
Inbreng VNG, IPO en UvW CD RO 11 juni

Geachte leden van de Commissie voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening,

Op donderdag 11 juni debatteert u met minister Boekholt-O'Sullivan tijdens het commissiedebat Ruimtelijke Ordening. Bij agendapunt 2 staat het Tweede Reflectierapport van de Evaluatiecommissie Omgevingswet.
Hierbij treft u de visie van VNG, IPO en Unie van Waterschappen op dit Reflectierapport.

Omgevingswet als versneller voor opgaven fysieke leefomgeving

De Omgevingswet vormt de benodigde versneller om de urgente opgaven in de fysieke leefomgeving te realiseren en is daarmee noodzakelijk voor de versnelling van de woningbouw, de aanpak van netcongestie en het stikstofprobleem, etc. Het is vanuit die opgaven essentieel dat de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) haar rol blijft nemen in de doorontwikkeling van zowel de wetgeving als het digitaal stelsel en de veranderopgave.

De Evaluatiecommissie schetst een voor gemeenten, provincies en waterschappen herkenbaar en realistisch beeld over de werking van de Omgevingswet in de praktijk. Er gaan dingen goed, maar er zijn ook belangrijke knelpunten: de kerninstrumenten worden nog onvoldoende benut; er zijn nog steeds (sectorale) wetsinitiatieven die raken aan de ruimtelijke puzzel maar buiten het stelsel van de wet omgaan; de transitietermijn voor het omgevingsplan staat onder druk; het confettikanon (het indienen van meerdere enkelvoudige aanvragen voor één initiatief) leidt tot versnippering en verlies aan overzicht; en het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) is nog niet op orde.

Daarom verzoeken we u aan de minister te vragen toezeggingen te doen op de volgende vier punten:

1. Versnellen transitieproces omgevingsplan

De transitietermijn van 1 januari 2032 voor het omgevingsplan staat onder druk. Om een tijdige transitie te waarborgen is het nodig nu al te bepalen hoe we het proces kunnen versnellen. Dus niet wachten tot de evaluatie van de transitietermijn in 2027. Het is uitdrukkelijk ook een opgave van de minister van VRO als stelselverantwoordelijke om tot een helder handelingsperspectief te komen en gemeenten te faciliteren in deze opgave.

Dat betekent een stevige inzet op extra capaciteit, kennis en geld. En ook om scherpe afwegingen te maken of nieuwe beleidsrijke wetgeving nodig is, aangezien die vaak een vertragende factor is en een claim op de beschikbare ambtelijke capaciteit legt.

2. Bewaar de integraliteit

Bij de gemeenten, provincies en waterschappen komt alle sectorale wetgeving vanuit verschillende beleidsdepartementen in de lokale situatie samen. Willen zij de ruimtelijke puzzel kunnen leggen binnen de schaarse ruimte die er is in Nederland, dan is het nodig op rijksniveau de integrale opzet van de Omgevingswet te respecteren. Dat gaat in praktijk nog vaak mis. Voorbeelden zijn: de versterking van het VTH-stelsel milieu, permanente bewoning van vakantieparken, defensiegereedheid.

Het is wenselijk dat de minister van VRO haar stelselverantwoordelijkheid neemt om actief te bewerkstelligen dat sectorale wetten binnen het stelsel passen en te waarborgen dat een samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving in het stelsel van de wet in stand blijft.

3. Blijvende inzet op doorontwikkeling en financiering DSO nodig

Het DSO is een digitaal hulpmiddel dat ten dienste staat van de grote opgaven van vandaag: het helpt gemeenten, provincies en waterschappen en initiatiefnemers om sneller en met meer zekerheid een woning te bouwen, een windpark aan te leggen, natuur te herstellen of een gebied klimaatbestendig in te richten. Het stelsel brengt de regels van alle overheden op één kaart bij elkaar en maakt zo de samenhangende keuzes mogelijk die deze opgaven vragen.
Nu ruim twee jaar na inwerkingtreding voldoet het DSO echter nog steeds niet aan de afspraken over het basisniveau. Ook voldoet het DSO niet aan de verwachtingen van gebruikers en biedt daarmee niet de dienstverlening die nodig is om bij te dragen aan het realiseren van de grote opgaven. Het gebruik van de viewer Regels op de kaart, de Vergunningcheck en het Omgevingsloket blijft een zorgpunt voor alle betrokken partijen. Zo is het adagium ‘Eenvoudig beter’ onvoldoende waargemaakt in het Omgevingsloket. Ook is de inhoud van de buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA) niet zichtbaar in het Omgevingsloket, zodat burgers en bedrijven niet weten wat er ten opzichte van het tijdelijke omgevingsplan precies is veranderd.

Wat betreft de Vergunningcheck en het Omgevingsloket werpt het grote aantal te beantwoorden vragen een drempel op voor veel initiatiefnemers. Ook sluit de gebruikte terminologie vaak niet aan bij hun belevingswereld, waardoor niet makkelijk te zien is voor welke activiteiten een vergunning nodig is.
Het vergt niet alleen techniek om het DSO te verbeteren. Het vergt een gezamenlijke inspanning en investering van alle betrokken partijen om de data in het stelsel te verbeteren waarbij het bewaken van de integraliteit tussen de regelgeving in de wet en AMvB’s en de decentrale regelgeving vooropstaat.

Wij vragen de minister vanuit haar stelselverantwoordelijkheid, aandacht en regievoering op spoedige voltooiing van het basisniveau, het verbeteren van de gebruiksvriendelijkheid en realisatie van de uitbouwambitie van het DSO.

4. Ondersteun de veranderopgave Omgevingswet

Van voormalig minister Schultz is de uitspraak dat het succes van de Omgevingswet bestaat uit ‘80 procent cultuur en 20 procent regels’. De wet is inmiddels ingevoerd maar de cultuurverandering kost tijd en blijvende aandacht. De Evaluatiecommissie concludeert niet voor niets dat er werk aan de winkel is. De hierboven genoemde opgaven maken deel uit van dit werk maar zijn geen uitputtende lijst. Naast doorontwikkeling van het wettelijk stelsel, ligt er dus een grote uitdaging de beoogde verandering in handelen en samenwerken te realiseren, zodat het stelsel als geheel daadwerkelijk de beoogde cultuur- en werkwijzeverandering ondersteunt. Het realiseren van deze veranderopgave vraagt inspanning van gemeenten, provincies en waterschappen en hun koepels, maar zeker ook van de minister vanuit haar stelselverantwoordelijkheid.